

Hvad er forskningscirkler, og hvordan arbejder vi med dem?

Skovhus, Randi Boelskifte; Buhl, Rita

Publication date:
2014

Document Version

Pre-print: Det originale manuskript indsendt til udgiveren. Artiklen har endnu ikke gennemgået peer-review (fagfællebedømmelse) og redigering.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Skovhus, R. B., & Buhl, R. (2014). Hvad er forskningscirkler, og hvordan arbejder vi med dem? Tilgået feb. 01, 2014

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hvad er forskningscirkler, og hvordan arbejder vi med dem?

Rita Buhl og Randi Boelskifte Skovhus, VIA UC

Februar 2014

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Hvad kan forskningscirkler være?	2
Tre arenaer arbejder sammen	3
Institutionen som arena	3
Universitetet/Professionshøjskolen som arena	4
Forskningscirklen som arena.....	4
Er det rigtig at kalde det, der foregår, forskning?.....	5
Varianter af udgangspunkter for forskningscirkler.....	5
Styrker og udfordringer ved forskningscirkelmetoden.....	5
Styrker ved metoden	5
Udfordringer ved metoden	7
Hvordan arbejder man med forskningscirkler – hvad gør man?.....	8
Tid og rammer.....	8
Deltagere og deltagelse	9
De første møder.....	9
Forskningsprocessen	10
Problemformuleringsfasen	11
Hvad ved vi allerede?	11
Hvordan skal forskningscirklen indsamle empiri?	12
Analytiske begreber til tolkning	12
Konklusioner og formidling.....	12
Vores forskning.....	13
Litteraturliste.....	13
Bilag.....	14

Referer venligst til artiklen på denne måde:

Buhl, R., & Skovhus, R. B. (2014). *Hvad er forskningscirkler, og hvordan arbejder vi med dem?* Aarhus: VIA University College. Lokaliseret på www.ucviden.dk/portal-via

Indledning

Vi ønsker her at præsentere metoden Forskningscirkler og give en oversigt over, hvad forskningscirkler er, hvad de kan bidrage til, og hvilke konkrete aspekter man med fordel kan forholde sig til i planlægning og gennemførelse af forskningscirkelarbejde. Baggrunden for at sætte fokus på forskningscirkler er, at vi tænker, at det er en metode, som har stort potentiale i udvikling af professionspraksis og i forhold til, at vi som professionshøjskole får indsigt i, hvilke problematikker der opleves centrale i professionsudøvelse og hvordan disse udfolder sig i praksis. En øget indsigt i dette kan få betydning for de undervisningsforløb, vi udvikler og for andre samarbejdsrelationer, som vi ønsker at udvikle.

Som professionshøjskole kan vi udvikle vores kompetencer ift. at lede og facilitere forskningscirkler med henblik på at tilbyde facilitering af forskningscirkler i professionsudviklingsøjemed.

Forskningscirkelforløb kan indgå i et frugtbart samspil med ordinære uddannelsesforløb, og en mulighed er, at vi som professionshøjskole tilbyder forskningscirkelforløb som tilkøb i tilknytning til diplomuddannelser.

Hvad kan forskningscirkler være?

En forskningscirkel giver en gruppe deltagere en unik mulighed for at fordybe sig i et eller flere udviklingsområder, som gruppen selv vælger, og arbejde med kollektiv videns produktion og udvikling af praksis. Forskningscirkler bidrager til brobygning og til videndeling mellem forskning og praksis.

At initiere og gennemføre forskningscirkler er startet i Sverige med henblik på at lade forskere og professionsudøvere¹ arbejde sammen om at skabe ny viden med henblik på udvikling af hver deres praksis. Metoden har rødder i studiekredse og aktionsforskning og har som mål at udvikle indsigt og praksis hos både forskere og praktikere.

I Sverige er der 25 års erfaringer med at arbejde med forskningscirkler, som dog har vundet større og større indpas de seneste år. Fx har forskningscirkler fra 2006 været en vigtig del af arbejdet med at skabe stærkere forudsætninger for og øget målopfyldelse ift. skoleudvikling (Persson 2009, s. 3).

Professor ved Malmö Högskola Sven Persson er central figur i arbejdet med udvikling af forskningscirkler.

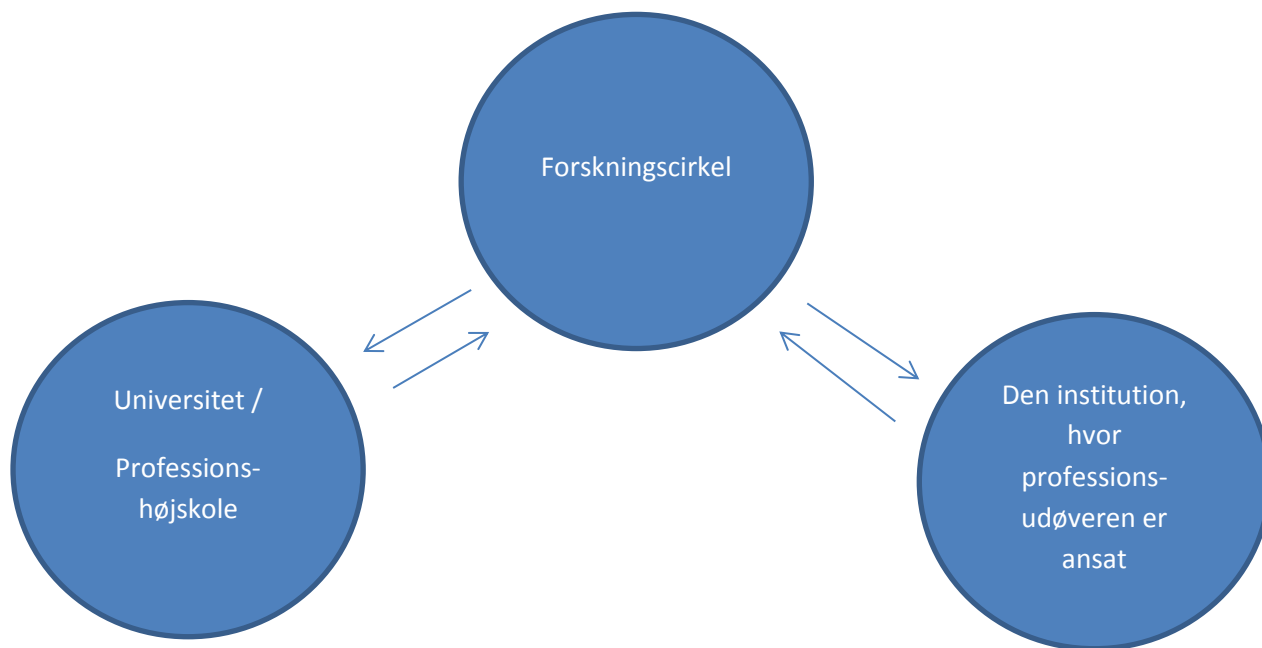
Forskningscirklen er et rum for refleksion over praksis med henblik på udvikling af deltagernes praksis. Persson argumenterer for, at hvis professionsudøvere skal opnå at reflektere over egen praksis så kræver det tid, kontinuitet, møder og dialog. Elementer som ikke opnås ved enkeltstående, sporadisk og målstyret efteruddannelse (Persson, 2010, s. 5). Forskningscirkler

¹ Vi vælger at anvende begrebet 'professionsudøvere' frem for 'praktikere' i overensstemmelse med Persson påpejning af, at det er en uhensigtsmæssig antagelse at betragte fx vejlederen og læreren som praktiker og forskeren som teoretiker

tilbyder med sine rammer netop et rum for refleksion over handling, hvor professionsudøverne kan få mulighed for at undersøge deres egen praksis.

Tre arenaer arbejder sammen

I forskningscirkelarbejdet indgår der tre arenaer - nemlig forskningscirkellederen fra et universitet eller en professionshøjskole og den institution, som ønsker at udvikle sin praksis. Disse samarbejder i forskningscirklerne (Persson, 2010).

Forskeren og institutionen, der ønsker at udvikle professionspraksis, har forskellige interesser i arbejdet og forskellige formål og forudsætninger. Dette opholder vi os ved nedenfor.

Institutionen som arena

Institutionen, fx vejledningscentret, skolen, dagtilbuddet, har en interesse i at udvikle sin virksomhed ved at professionsudøverne videreudvikler deres kompetencer indenfor de områder, som institutionen har behov for.

I forskningscirkler foretager deltagerne mindre empiriske undersøgelser og / eller afprøver relevante metoder til at besvare de spørgsmål, der er fokus på i forskningscirklen.

Målene for professionsudøverens deltagelse i forskningscirklen er (inspireret af Persson, 2010)

- At identificere relevante problemstillinger i egen praksis
- At få redskaber til at analysere hændelser i praksis og sætte dem ind i en større sammenhæng

- Videreudvikle evne til at reflektere over og analysere egen praksis
- At anvende sin viden ift. udvikling og ændring af praksis
- Præsentere sin praksis og sin viden for fagfæller og samarbejdspartnere
- At professionsudøvere får kompetenceudvikling og rum til at arbejde med deres praksis og forandre den.

Universitetet/Professionshøjskolen som arena

Forskningscirklerne ledes af forskere – cirkelledere. Cirkellederens opgave er at lede deltagene gennem forskningsprocessen.

Forskere fra universiteter eller professionshøjskoler har en interesse i at deltage i forskningscirkler fordi

- Der er behov for ny viden om, hvad det indebærer at være professionsudøver i dag
- Der er behov for at stille relevante spørgsmål med afsæt i professionsudøvernes praksis
- Den viden og erfaring som forskeren opnår ved cirkelarbejdet kan bruges i forskning og undervisning af kommende professionsudøvere.

(Persson, 2010)

Udgangspunktet for forskningscirkler er, at en løbende dialog og samspil mellem forskere og professionsudøvere kan bidrage til, at begge parter forandrer deres syn på og forståelse af det problem, som forskningscirklen undersøger, og der kan skabes en ny og bredere viden hos alle cirkelns deltagere. Dette kan skabe grundlag for at udvikle de praksisser, de hver især er en del af. Professionsudøverne kan bruge den nye viden til at forandre og udvikle deres praksis. Der er også mulighed for, at deltagerne kan opdage, at der behøves mere viden omkring et problem, og at nye forskningsprojekter kan initieres i forlængelse af forskningscirkelns arbejde.

I forbindelse med et forskningscirkelforløb, som vi er involverede i sammen med lektor Rie Thomsen, Aarhus Universitet, undersøger vi, hvad cirkellederen skal kunne og hvad der læres i en forskningscirkel. Mere herom senere.

Forskningscirklen som arena

De to parter – forsker og professionsudøvere – mødes i forskningscirklerne. Forskningscirklen udgør rammen for, at professionsudøverne beskriver problemer og spørgsmål indenfor egen praksis, som de ønsker at undersøge og analysere med henblik på, at det kan medføre udvikling og forandring af deres praksis. Forskeren styrer forskningsprocessen i cirklen. De(n) problemformulering(er), der bliver grundlaget for forskningscirkelns arbejde, formuleres altså 'nedefra' af praksisudøverne selv og fx ikke af en 'udenforstående' forsker med kontrol over processen.

Det er centralt, at forskningscirklen bygger på dialog og kommunikation og at deltagernes forskellige kompetencer kommer til udtryk.

Det er et ideal i forskningscirkelarbejdet, at der er tale om et ligeværdigt samarbejde mellem professionsudøvere og forskere. Som i fx aktionsforskning er der i forskningscirkelarbejde ikke

nogen af de vidensformer, som de to arenaer repræsenterer, der har forrang over den anden. Forskeren og professionsudøveren arbejder tæt sammen for at producere viden med henblik på udvikling og forandring. I processen er formålet, *at der skal ske en gensidig påvirkning mellem forskere og professionsudøvere, så begge parter kan ændre deres opfattelse af problemet* (Persson 2010, s. 4). Dette betyder, at forskningscirklen kan befordre et forandret blik på, hvori et specifikt problem består, og hvem det er et problem for. Eksempelvis fra en anskuelse der siger, at elever med særlige behov er et problem til en anskuelse, der har fokus på, at det læringsrum, der stilles til rådighed for eleven, er et problem.

Er det rigtig at kalde det, der foregår, forskning?

Et ofte rejst spørgsmål er, hvorvidt arbejde i forskningscirkler kan kaldes forskning fx forstået som en omfattende og systematisk undersøgelse. Persson er fortaler for en åben og pragmatisk tilgang til forskning frem for en snæver definition men peger også på, at det i hans optik ikke er det væsentlige, om vi karakteriserer forskningscirkelarbejdet som forskning. Det væsentlige er at arbejdet bidrager til videns og kompetenceudvikling og til at skabe forandring og udvikling (Persson, 2010, s. 9).

Varianter af udgangspunkter for forskningscirkler

Der er fire forskellige varianter af forskningscirkler

Forskningscirkler

- med et foruddefineret tema, som professionsudøvere kan relatere sig til
- med afsæt i et emne, der kobles til fx didaktik
- om spørgsmål, der er formuleret af et team eller en arbejdsgruppe
- til bestemte professionskategorier eller nøglegrupper

(Persson, 2010, s. 8)

De forskellige varianter af forskningscirklerne stiller forskellige krav til arbejdet i forskningscirkler. Hvis temaet ikke på forhånd er defineret, er det nødvendigt med længere indledende diskussioner i forskningscirklen for at kunne identificere et fælles tema for forskningscirkelens arbejde.

Styrker og udfordringer ved forskningscirkelmetoden

Preventing Dropout er et stort projekt, der løber fra 2011-2014 med samarbejde mellem en række aktører. Projektet arbejder med forskningscirkler som metode. Maj 2013 er der udarbejdet en kvalitativ midtvejsevaluering med særligt fokus på arbejdet med forskningscirkelmetoden (Niras, 2013). I det nedenstående ridser vi med udgangspunkt i evalueringen perspektiver på styrker og udfordringer ved metoden op.

Styrker ved metoden

Metoden er meget fleksibel i sin form, hvilket skaber en rumlighed, som deltagerne fremhæver positivt, og som i midtvejsevalueringen fremhæves som central for forskningscirklernes succes.

Forskningscirklerne har givet rum for både kort- og langsigtede målsætninger. Dette forstået på den måde at både ønske om på lang sigt at opnå bestemte effekter, som i dette projekt fx var reduceret frafald og øget elevmotivation, og et ønske om her og nu at få glæde af deltagelse i cirkelns arbejde, som fx handlede om at udveksle erfaringer, opnå ny viden og udvikle nye metoder, har kunnet rummes i samme forskningscirkel.

Deltagerne oplever at engagementet i cirklen udgør et mål i sig selv.

Forskningscirklerne giver plads til og kan rumme både praksisnære erfaringer og teoretiske abstraktioner, og har således kunnet rumme deltagere med forskelligt fokus på og interesse for de to aspekter.

Et væsentligt aspekt i forskningscirkler er, at de tilsigter at rumme forskellighed med henblik på at øge refleksionsniveauet ift. egen praksis, og evalueringen viser, at forskningscirklerne har kunnet rumme deltagere med forskelligt erfaringsgrundlag.

I evalueringen fremhæves en produktiv dobbelthed knyttet til vidensproduktionen i cirklerne. Forskningscirklerne lægger dels op til en opmærksomhed over for situationer i den daglige praksis og dels til en systematisk analyse af dem. Den viden, der produceres i forskningscirklerne, bygger således både på praksiserfaring og forskning. Netop øvelse i at koble indsigter knyttet tæt til praksis med forskningsperspektiver fremhæves som en særlig styrke ved forskningscirklerne. Dette øger bl.a. muligheden for efterfølgende at kunne begrunde og argumentere for beslutninger.

I alle projektets cirkler har forskningscirkellederen haft en ledende rolle kombineret med et vist omfang af selvledelse fra deltagerens side. Hvordan dette har udfoldet sig har været forskelligt fra cirkel til cirkel.

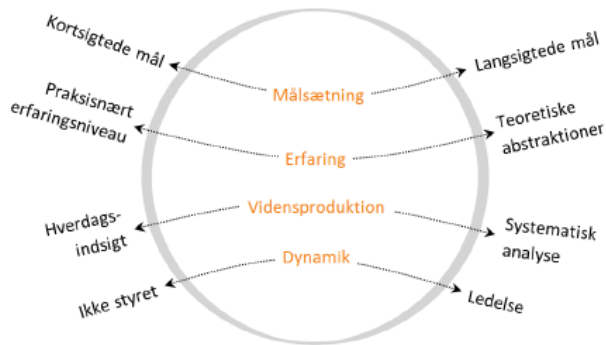
Endelig fremhæves det som udbytterigt og inspirerende at møde professionelle med samme interesser fra andre institutioner.

Midtvejsevalueringen peger samlet på, at et centralt grundlag for forskningscirklernes succes er den rummelighed, der er indbygget i metoden. Særligt ift.

- **Målsætning** - deltagerens målsætninger for forskningscirklen
- **Erfaring** – deltagerens erfaringer
- **Vidensproduktion** – deltagerens tilgange til vidensproduktion
- **Dynamik** - den sociale dynamik i cirklen

At der indenfor hvert af disse aspekter kan rummes forskellige dimensioner, som det illustreres med denne figur:

Forskningscirklernes rummelighed

(Niras, 2013, s. 36)

En sådan rummelighed stiller krav til cirkellederens fleksibilitet og faciliteringskompetence.²

Udfordringer ved metoden

I midtvejsevalueringen af Preventing dropout identificeres fire hovedudfordringer i arbejdet med forskningscirkler (Niras, 2013), som vi fremhæver og diskuterer nedenfor.

I midtvejsevalueringen fremhæves, at metoden er meget tidskrævende og involverer som udgangspunkt ikke særlig mange personer, hvilket kan betyde at der er risiko for, at udbyttet af cirkelns arbejde er for lavt (Niras, 2013, s. 35).

Persson skriver, at der er erfaring for at videreformidling af forskningscirklernes resultater har været for ringe forstået på den måde at den viden, der er produceret i cirklerne, ikke i tilstrækkeligt omfang har spredt sig til andre arenaer. I forlængelse af dette fremhæves, at der til forskningscirkler er knyttet et krav om et produkt, som kan være til inspiration for en bredere kreds (Persson, 2010, s. 11).

For at imødegå at forskningscirkelarbejdet kommer for få professionsudøvere til gode og får for lidt effekt i den organisation, som sætter ressourcer af til at medarbejdere kan deltage i forskningscirkler, vil vi pege på, at det kan være hensigtsmæssigt at udvikle på produktkravet. Persson påpeger, at lærere i almindelighed ikke læser om eller er optagede af skoleforskning (Persson, 2010, s. 6). I forlængelse af dette kan det være relevant at overveje, om produktkravet hensigtsmæssigt kan have en involverende karakter frem for fx alene at udgøres af et skriftligt produkt. Der kunne fx være et krav om et involverende forløb, som forskningscirkeldeltagerne kan arbejde sammen med andre kolleger om. Dette frem for et produkt der på nogen måde kan mindre om det, som professionsudøvere i forvejen ikke får læst.

En anden udfordring ved forskningscirkelarbejdet, som midtvejsevalueringen afdækker handler om balancen mellem resultater på kort og på lang sigt. Deltagerne fremhæver på den ene side, at det er værdifuldt at have tid til at arbejde med temaer i et længere perspektiv mens det på

² Cirkellederens rolle og kompetence har vi netop fokus på i et forskningsprojekt om forskningscirkler.

den anden side kan skabe usikkerhed og frustration, at effekterne af indsatsen ikke kan ses her og nu. Det kan skabe usikkerhed hos professionsudøverne om, hvorvidt det er rimeligt at anvende ressourcer på arbejdet i forskningscirklerne, selvom det opleves udbytterigt for den enkelte (Niras, 2013, s.35).

Dette perspektiv kan pege på, at det er væsentligt at adressere dette forhold ved start og undervejs i forskningscirklernes arbejde. Vi har i en forskningscirkel haft gode erfaringer med at lave en opsamling af delresultater af forskningscirkelens arbejde undervejs, så den progression, der er i arbejdet, bliver tydeligt for deltagerne. Selvom en sådan opsamling ikke nødvendigvis påviser effekten på lang sigt, kan det være væsentligt, at deltagerne undervejs i forløbet har øje for de fremskridt, de gør – det lange træk kan blive sårbart, hvis man ikke undervejs kan se de fremskridt, man gør.

Videre peger Niras (2013) på, at selve betegnelsen 'forskningscirkel' er blevet misforstået som, at det drejer sig om en metode, der primært betoner forskerens adgang til viden og at deltagelse i forskningscirkler vil være meget teoriorienteret og ressourcekrævende for professionsudøvere. Navnet på forskningscirklerne med betoning af forskning har ift. det konkrete projekt haft den negative konsekvens, at nogle professionsudøvere ikke har haft lyst til at deltage i forskningscirkelarbejdet, og at der i nogle tilfælde ikke har været ledelsesmæssig opbakning til at lade medarbejdere deltage i forskningscirkler. Det foreslås at afdramatisere forskningsdelen i deltagelsen.

Forskningscirkler som metode er desuden meget afhængig af forskerens varetagelse af rollen som facilitator og af den kemi, der opbygges blandt deltagerne i cirklen. Hvordan dette former sig kan have betydning for deltagernes udbytte og risiko for frafald (Niras, 2013, s. 36).

Hvordan arbejder man med forskningscirkler – hvad gør man?

Initiativet til at etablere og starte en forskningscirkel kan komme flere steder fra. Det kan være forskningsinstitutionens ønske eller forslag i forbindelse med en rekvireret opgave eller et område, som forskningsinstitutionen har en interesse i at involvere sig i. Det kan også være en professionsinstitution, som arbejder med nogle udfordringer eller ønsker at udvikle praksis. Det kunne for den sags skyld være en gruppe professionsudøvere, som ønsker sig et anderledes kompetenceudviklingsforløb.

I et af de forskningscirkelforløb, som vi i skrivende stund arbejder i, er der tale om en række udviklingsprojekter under en større central bevilling. Et af projekterne har ønsket at lade projektet understøtte af to forskningscirkler, som arbejder parallelt med henblik på at skabe synergi de to cirkler imellem.

Tid og rammer

Persson understreger, at deltagelse i en forskningscirkel ikke skal ses som blot en ideel måde for ildsjæle at udvikle sig og deres praksis. Det er snarere en metode til at organisere videns- og kompetenceudvikling for en hel institution eller et fagområde – en kollektiv

vidensproduktion, som kan være til gavn for et felt. Dette stiller krav om ressourcer og rammer, der kan udgøre et rimeligt grundlag for at tage dette ansvar på sig (Persson, 2010, s. 11).

Der skal således laves aftaler både internt og på tværs af deltagende institutioner om tidsforbrug. En tidsramme på 2 timer om ugen for deltagerne i en forskningscirkel i en periode på 1-1,5 år, et cirklemøde om måneden og 5 timer pr. cirkelmøde til forberedelse til cirkellederen kunne være en regulær ramme. Hertil kommer tidsforbrug til at sikre formidling af forskningscirkelns vidensproduktion.

Forskningscirkelarbejde kan naturligvis være mere eller mindre omfangsrigt, men processerne i forskningscirkler er ikke quickfix, og der vil være grænser for, hvor meget en kollektiv videnskabelig proces kan forceres. En væsentlig del af processen er fx at problemformulere. Denne del vil, hvis man ønsker at være tro mod det potentielle forskningscirkelns udgør netop i forhold til problembestemmelse, være en omstændelig og til tider frustrerende proces. Hvornår har vi stillet det 'rigtige' eller det 'kloge' spørgsmål, som bliver grundlaget for at finde de svar, som kan bringe meningsfuld udvikling eller ændringer med sig?

Det er vores erfaring, at det viser sig som en udfordring at fastholde en prioritering af tiden, der er nødvendig til fordybelsen og undersøgelse af et problem – ja overhovedet at blive klar over hvad problemet er. Deltagerne er drevet af og måske også underlagt et effektivitets- og produktionspres, som kan stå i vejen for at være i og forberede sig til den udforskende proces.

Deltagere og deltagelse

En forskningscirkel består ifølge Persson ideelt af 5-8 deltagere og en cirkelleder. Deltagerne samarbejder om den kollektive vidensproduktion, og det er cirkellederens opgave at lede forskningsprocessen (Persson, 2010). Alle deltagere må have plads til at give stemme i diskussionerne og til at stille sin praksis, sit empiriske materiale til rådighed. Deltagerne kan være en blanding af professionelle og ikke-professionelle, fx vejledere og forældre, og der skal således skabes rum for og anerkendelse af forskellige vidensformer. Ligesom der tilstræbes en symmetrisk relation mellem cirkellederen og deltagerne, skal der også tages vare på den symmetriske relation mellem deltagerne i cirklen. En måde at gøre dette er at være og gøre opmærksom på forskellige vidensformer og deres udtryk.

De første møder

Når aftalerne om tid og rammer er på plads, skal disse omsættes i konkrete aftaler i cirkelarbejdet. Deltagerne skal lære hinanden at kende (i denne ramme) og udveksle forventninger til det forestående arbejde. Forskningsprocessen kræver høj grad af tillid deltagerne imellem, da man skal turde stille sin undren, sin kreativitet, sine 'fejlforestillinger', sin praksis, sin viden og sin ikke-viden tilgængelig for de øvrige deltagere.

Måske kommer man fra forskellige fagfelter og skal dele og forstå hinandens verdener og sprog, måske kommer man som et team, med nogle indgroede roller og vaner, som skal blive udfordret, hvis der skal skabes rum for nye tanker.

Der kan herske en overdreven respekt for forskning og forskeren, som kan stå i vejen for den ligeværdige og symmetriske relation. Det må man eventuelt diskutere. Man bør indgå en symbolsk kontrakt, som kan sætte rammer for, hvad der kan gå for sig i cirkelarbejdet. I de tidligere omtalte to igangværende forskningscirkler har vi i fællesskab udarbejdet et dogme for forskningscirklerne, som beskriver, hvad vi gør og kan gøre i cirkelarbejdet. Dogmet ser ud som følger:

Dogme 13

for forskningscirklerne Uddannelses-, Erhvervs- og Arbejdsmarkedsorientering (UEA)
og erhvervsuddannelse

Dogme 13 er en bevægelse inden for forskningscirkler.

Målet med dogmeidéen er at skue mod ukendte horisonter og at finde frem sammen via snirklede og snoede veje. Cirkelmøderne tager afsæt i det konkrete, det nære og sætter deltageres forskellige baggrunde i spil i undersøgelsen og udviklingen af nye handlemuligheder, konkrete metoder og planer for UEA i 5.-6. klasse.

1. Vores daglige arbejde i forskellige praksisser er afsæt for arbejdet i cirklen
2. Nye veje og muligheder er vores destination
3. Vi tillader os selv, at det til tider er diffust, uklart og ukendt, hvor vi er på vej hen
4. Lytning, afsøgning, opmærksomhed og rugbrøds(sam)arbejde er vores drivmiddel
5. Vi indhenter oplysninger, inspiration og perspektiver fra mange steder
6. Vi tager afsæt i det konkrete og nære, vi undersøger og udvikler, vi giver tilbage til praksis
7. UEAs fokus på erhvervsuddannelserne skal blive bedre og gøre en forskel for eleverne og deres forældre
8. Elevernes valgkompetence skal være i fokus.

Dette dogme blev til i løbet af de første to cirkelmøder, som resultat af drøftelser af hvem vi er, hvad vi forventer, og hvordan vi skal arbejde sammen. I arbejdet brugte vi metaforer og diskussioner såvel på tværs af de to cirkler som i den enkelte cirkel.

Forskningsprocessen

Det er givtigt at drøfte og forklare, hvad en forskningsproces er. Man kan eventuelt læse overkommeligt litteratur om forskningsmetode. Eventuelt skal man blot nøjes med at lade cirkellederen lave et lille mere skitsepræget oplæg om forskningsmetode. Dette kan være mere meningsfuldt i en opstart end litteraturlæsning, da der jo ikke er tale om et kursus i forskningsmetode, og for meget metodesnak kan dræbe den nysgerrighed i forhold til det konkrete emne, man er samlet om at ville arbejde med. Skitsen kunne se ud som følger (inspireret af Persson 2010, s. 13-14):

- Problemformuleringsfasen
- Hvad ved vi allerede (fra forskning og fra egen praksis)?
- Hvordan skal forskningscirklen indsamle empiri?
- Analytiske begreber i tolkningen
- Konklusioner og formidling

Problemformuleringsfasen

Det er et princip i forskningscirkler, at det ikke er cirkellederen, der har førstret til at komme med problemformuleringen. Det er ikke en let opgave at stille det 'gode' eller 'rette' spørgsmål, og cirkellederens opgave er, at understøtte, at man udholder og er vedholdende i forhold til at blive længe nok i denne fase. Persson sammenligner processen med en tragt. Vi starter i den store åbning øverst og arbejder os ned i tragtens spids ved hjælp af afgrænsning og præcisering (Persson, 2010).

Måske arbejdes der med flere problemformuleringer under samme emne. Et par eksempler fra en af cirklerne, som overordnet arbejder med at forbedre overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse for specialklasselever, ser således ud:

- Med henblik på at af-individualisere vejledning i forbindelse med erhvervspraktik ønskes det at afprøve gruppepraktik. Hvordan kan dette praktiseres, og hvordan skal strategien for samarbejdet med virksomhederne være?
- Med henblik på at imødegå hæmmende afgrænsninger hos specialklasselever ønskes en tidlig indsats med unge rollemodeller indenfor forskellige erhvervsfag, evt. i form af en erhvervskonference med deltagelse af erhvervsskoleelever for grundskoleelever i 5. klasse. Hvordan kan dette finde sted?
- Der ønskes evaluering og dokumentation fra nogle gode projekter afholdt på teknisk skole, hvor erhvervsskoleelever har haft grundskoleelever med som føl. Dokumentationen skal bruges til at videreudvikle forløbet. Traditionel rapportskrivning synes ikke at være muligt at få fra de involverede. På hvilken måde kan man dokumentere sådanne udviklingsprojekter, hvis ikke det skal være som skriftliggjorte rapporter?

Det ses af eksemplerne, at der er forskel på præcisering og afgrænsning og disse er stadig i proces.

Hvad ved vi allerede?

Forskningscirklen er et mødested for vidensproduktion, men det skal ikke være på helt nyt grundlag. Den viden, der produceres, kan kvalificeres af at referere til tidligere forskning og undersøgelser, tidligere udviklingsprojekter i praksis og andre erfaringer. Der kan i denne fase være brug for at læse, men også at udveksle erfaringer. Dette kan fx gøres ved en form for reflekterende teams, som forholder sig til en problemstilling og bidrager med anerkendelse,

undren og gode idéer. Dette er med til at underbygge en kritisk forholden sig til det, man ved i forvejen.³

Hvordan skal forskningscirklen indsamle empiri?

Når vi ved, hvad vi spørger om, og hvad vi ved i forvejen, kommer vi til at skulle bestemme, hvordan vi ønsker at søge svar og anvende den viden, der er i forvejen. Cirkellederen kan selvfølgelig bidrage med sin viden om forskningsmetoder, men det kan også være meget vigtigt at gå mere erfaringsbaseret til værks og bruge de dokumentationsformer, som deltagerne har erfaring med. Vi må altså drøfte spørgsmålet: Hvad vil være den bedste måde at søge svar på problemformuleringen på? Hvis deltagerne finder det nemmest at fremvise uddrag af en logbog eller et materiale, som har været anvendt i den praksis, der udforskes, høre optagelsen af et interview eller se en videooptagelse af en praksis, så er det måske det, der bliver afgørende for valget af metode.

Analytiske begreber til tolkning

Deltagerne hjælper hinanden med at tolke, forstå og forklare den empiri, der er indsamlet, og som fremlægges i cirklen. Cirkellederen kan introducere analytiske "teoretiske" begreber til tolkning af empirien. I det forskningscirkelprojekt, som vi er involveret i, har vi eksempelvis introduceret en karrierelæringsteori, som har fået betydning og anvendelse i cirkelarbejdet ift. at skabe en nødvendig distance til den empiri, der præsenteres. Teorien er også behjælpelig med at forstå praksishandlinger og oplevelser på nye måder.

Konklusioner og formidling

En måde at opgøre et resultat og en konklusion af en forskningscirkelproces er at forsøge at svare på de spørgsmål, der blev stillet i problemformuleringsfasen. Det gælder om at tilstræbe at være så konkrete som muligt og pege på mulige virkninger for praksis af den vidensproduktion, der har fundet sted ved cirkelens arbejde og ved de svar, der er fundet. Resultaterne af forskningscirkelarbejdet kan også handle om deltagernes opnåelse af nye kompetencer.

Vi har tidligere i artiklen peget på, at det er væsentligt, at cirkelens arbejde får en betydning ud over den kreds, der konkret deltager i forskningscirklen. Dette perspektiv stiller særlige krav til formidlingsdelen, og det er i den forbindelse, at vi foreslår involverende formidlingsforløb, som forskningscirkeldeltagerne kan arbejde sammen med kolleger udenfor forskningscirklen om. Drøftelser og idegenerering, ift. hvordan dette kan udmønte sig, skal finde sted i forskningscirklen.

³ Se bilag for eksempel på feedback-skabelon

Vores forskning

Vi arbejder som nævnt, sammen med Rie Thomsen, i to forskningscirkler. Sideløbende med arbejdet med at facilitere forskningscirklernes arbejde har vi et forskningsblik på den praksis, som udfolder sig i forskningscirklerne. Vi har organiseret dette forskningsarbejde på den måde, at en af os har forskerrollen, og de to øvrige er cirkelledere og har rollen som medforskere. Vores forskningsspørgsmål er primært

- Hvad gør forskningscirkellederen for at facilitere forskningscirkelens arbejde?

Og sekundært

- Hvad lærer deltagerne?

Litteraturliste

Hagman et al. (2011). Från normativ till nyfiken – om kunskapsutveckling i en forskningscirkel. FoU Malmö-utbildning

Jakobsen, Carsen Linding & Hedegaard, Karen Marie (2013). Professionscirkler – samarbejde om udvikling af undervisning i skolen og læreruddannelsen. Læreruddannelsen i Aarhus. VIA University College

NIRAS (2013). Midtvejsevaluering af projekt preventing dropout. Videnscenter om fastholdelse og frafald

Persson, Sven (2010). Forskningscirkler – en vejledning. I Gjallerhorn, nr. 12.

Persson, Sven (2009). Forskningscirkler – en vägledning.

<http://dspace.mah.se/dspace/bitstream/handle/2043/7155/forskningscirkler%20-%20en%20v%E4gledning.pdf;jsessionid=C90039AADE46D4224B0BED6C36A3A6C8?sequence=1>

Bilag

Feed-back på eksperimentpræsentation ved hjælp af reflekterende teams

1) Vi synes særligt godt om... fordi...

2) Vi undrer os over...

3) Man kunne måske også...